

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

СУЧАСНІ КОНТЕКСТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ ТА ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНІ ПІДХОДИ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Освітньо-професійна програма	Психологія забезпечення ментального здоров'я
Кафедра	Клінічної психології
Семестр	1й семестр
Кількість кредитів	3.0 кредитів ЄКТС
Форма контролю	Екзамен
Мова викладання	українська
Розробники курсу	Тетяна Ряховська
Контактна інформація	TLRyakhovska@gmail.com

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

<p>ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ</p>	<p>Цей курс покликаний ознайомити здобувачів з історичним розвитком теорій особистості, від ранніх психоаналітичних перспектив до сучасних підходів, отримати уявлення про різноманітні способи, якими психологи намагалися розгадати таємниці особистості.</p> <p>Теоретична частина курсу розглядає цілісну картину особистості у сучасному світі крізь призму її когнітивних та емоційних процесів у їх взаємозв'язку із ситуацією, що сприятиме глибшому розумінню майбутніх спецкурсів, які стосуються окремих аспектів особистості.</p> <p>Практична частина курсу спрямована на формування навичок аналізу та інтерпретації поведінки, мотивації та рис особистості, що робить цей курс цінним надбанням для загальної програми підготовки професійних психологів.</p>
<p>МЕТА</p>	<p>Метою освітньої компоненти є: формування навичок глибокого аналізу та цілісного розуміння особистості у сучасному світі з позицій класичних та сучасних підходів до вивчення психології особистості.</p>

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Особистість у вимірах психологічної науки

Лекція 1. Особистість у системі сучасного наукового знання. Визначення поняття особистість. Предмет психології особистості. Основні напрями вивчення особистості. Базові категорії психології особистості. Підходи до розуміння структури особистості. Фактори та механізми розвитку особистості.

Лекція 2. Персонологічні аспекти вчення З. Фрейда. Базові положення фрейдизму. Рівні функціонування психіки людини. Потяги та їх основні групи. Стадії психосексуального розвитку особистості. Захисні механізми Его.

Лекція 3. Індивідуальна психологія А. Адлера. Основоположні постулати та концепти «індивідуальної психології». Почуття неповноцінності та його компенсація. Прагнення до переваги. Стиль життя. Соціальний інтерес та ступінь активності особистості. Типи індивідуумів (особистостей). Творче «Я».

Лекція 4. Аналітична психологія К. Юнга. Основні концепти «Аналітичної психології». Колективне

несвідоме та його зміст. Архетипи. Уявлення про психологічні функції та типи особистості.

Лекція 5. Неофрейдизм. Теорія особистості Е. Фромма. Екзистенційні потреби людини. Втеча від свободи та способи подолання відчуженості. Позитивна свобода, спонтанна активність. Типи особистості. Епігенетична концепція особистості Е. Еріксона. Поняття его-ідентичності та соціальної ідентичності. Роль криз у розвитку особистості. Періодизація розвитку особистості.

Лекція 6. Біхевіористичні та необіхевіористичні теорії особистості. Соціально-когнітивна теорія особистості. Класичний біхевіоризм. Ключові принципи біхевіоризму. Передумови виникнення біхевіоризму. Класичне обумовлення Д. Уотсона. Оперантне обумовлення Б. Скіннера. Проблема особистості в теорії соціального навчання А. Бандури. Вплив біхевіоризму та необіхевіоризму на розвиток психології особистості.

Лекція 7. Гуманістичний напрям у психології особистості. Загальна характеристика гуманістичного спрямування психології. Теорія самоактуалізації А. Маслоу. Піраміда потреб А. Маслоу. Клієнт-центрована теорія особистості К. Роджерса. Умови самоактуалізації особистості: конгруентність, емпатія, безоцінне прийняття. Умовні цінності та їх роль у формуванні Я-концепції особистості. Екзистенційна психологія. Екзистенційні проблеми особистості. Основні концепції логотерапії В. Франкла. Свобода волі та сенс життя.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Особливістю курсу є дистанційний (MOODLE) формат опанування.

Політика курсу включає наступні компоненти, виконання яких безпосередньо впливає на підсумкове оцінювання самостійної роботи та виконання умов академічної дисципліни:

- Обов'язкове прослуховування завантажених матеріалів лекцій, з урахуванням порядку вивчення розділів курсу.
- Обов'язкове відвідування практичних контактних занять з включеною камерою та активною участю в обговоренні питань піднятих під час заняття.
- Дотримання встановлених дедлайнів при виконанні завдань.

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю: Проводиться з метою оцінювання результатів навчання протягом семестру і включає систематичний моніторинг навчальних досягнень здобувачів. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять у формі виконання практичних завдань, розв'язання кейсів, проходження тестів та активної участі в обговореннях, в обсязі навчального матеріалу, визначеному для кожного заняття.

- *практичні задачі* (у письмовій роботі студенту необхідно показати і теоретичні знання, і вміння застосовувати їх для розв'язування конкретних задач, психологічних проблем);
- *контрольний тест* (набір стандартизованих завдань з визначеного матеріалу, який встановлює ступінь засвоєння його студентами);
- *індивідуальна навчально-дослідна робота – реферат* (дозволяє набути навичок самостійної дослідної роботи по темі; закріпити теоретичний матеріал з психології особистості);
- *групова навчально-дослідна робота – доповідь* (дозволяє набути навичок самостійної дослідної роботи по темі, аналізувати й закріплювати теоретичний матеріал з психології особистості, оволодівати навичками публічного виступу, презентації, дискусії, аргументації та переконання) – письмова форма.

Методи підсумкового контролю: Проводиться з метою оцінювання результатів навчання

наприкінці семестру, відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену, в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

- *екзамен* (групова навчально-дослідна робота – доповідь – усна форма);
- *самостійна робота* (оцінюється під час поточного контролю теми);
- *виконання умов академічної дисципліни* (оцінюється під час поточного контролю теми).

Форми поточного контролю:

Практичні задачі 1-10. Максимальна оцінка за виконання практичної задачі становить 2 бали. Виконання завдання оцінюється за такими критеріями:

Контрольний тест. Тест включає 20 питань, які орієнтовані на глибоке засвоєння матеріалу, що вивчається. Час виконання тестового завдання – 20 хв. Максимальна сума балів – 10 (**0.5 бали:** за кожен правильну відповідь).

Індивідуальна навчально-дослідна робота – реферат. Тема реферату обирається із переліку запропонованих тем, або визначається самостійно та затверджується викладачем курсу. Викладене розуміння реферату як цілісного авторського тексту визначає критерії його оцінювання: актуальність теми, новизна змісту; обґрунтованість вибору джерел; ступінь розкриття сутності питання; оформлення висновків; дотримання вимог до оформлення; академічна доброчесність.

Групова навчально-дослідна робота – доповідь. Тема доповіді обирається із переліку запропонованих тем, або визначається самостійно та затверджується викладачем курсу. Доповідь подається у письмовій формі (формат – конспект). Конспект подається у вигляді систематизації актуальної на сьогоднішній день інформації по питанню, що висвітлюється. Обсяг письмової доповіді від 2 до 5 друкованих сторінок. Критерії оцінювання враховують самостійний пошук, відбір та систематизацію інформації, її аналіз та узагальнення.

Форма підсумкового семестрового контролю:

Екзамен. Проводиться у форматі навчальної конференції на якій в усній формі мають бути презентовані результати Групової навчально-дослідної роботи – доповіді, в супроводі візуального контенту у вигляді презентації. Доповідь має чітко і лаконічно проінформувати аудиторію по обраній темі, містити всю отриману в процесі дослідження інформацію і демонструвати підсумки виконаної роботи. Час усної доповіді 10 хв. Критерії оцінювання враховують самостійний пошук, відбір та систематизацію інформації, розкриття питання (проблеми), ознайомлення аудиторії з цією інформацією (подання інформації), її аналіз та узагальнення, оформлення, повні відповіді на запитання аудиторії.

Підсумкова оцінка самостійної роботи. Враховує вивчення навчальної та наукової літератури; матеріалів лекцій, з урахуванням порядку вивчення розділів курсу, що знаходяться у суворій логічній послідовності; систематизацію прочитаного матеріалу; підготовку до контрольних тестів та екзамену; виконання практичних завдань. Критерії оцінювання самостійної роботи є:

Виконання умов академічної дисципліни. Вчасне виконання практичних завдань, реферату та контрольних тестів з дотриманням всіх вимог: ступінь розкриття сутності питання; оформлення власних висновків; дотримання вимог до оформлення; академічна доброчесність при виконанні практичних завдань, реферату та складанні контрольного тесту. Оцінювання виконання умов академічної дисципліни базується на комплексному підході, що включає своєчасність, якість та академічну доброчесність.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Курс буде викладений у формі лекцій (8 год.) та практичних (14 год.) /практичних контактних занять (4 год.), організації самостійної роботи студентів (64 год.).

Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (аналіз кейсів, виконання практичних завдань), а також інтерактивні техніки та методики.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Варій М.Й. Психологія особистості. Центр учбової літератури, Київ, 2008
2. Столяренко О. Б. Психологія особистості. Центр учбової літератури, Київ, 2012
3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. (Розділ, присвячений когнітивному розвитку за Піаже).
4. Максименко С. Д. Генеза існування особистості. – К.: Видавництво ТОВ «КММ», 2006.
5. Максименко С. Д. Психологія розвитку особистості. – К.: «Слово», 2011.
6. Москалець В. П. Психологія особистості: навч. посіб. – К.: «Центр учбової літератури», 2013.
7. Палій А. А. Диференціальна психологія. Навчальний посібник. – К.: «Академвидав», 2010.
8. Соціальна психологія: українські та європейські виміри. / За ред. М. Слюсаревського. – К.: «Міленіум», 2020.
9. Титаренко Т.М. Сучасна Психологія особистості. Видавництво «Каравела», Київ, 2023
10. Adler, A. The Practice and Theory of Individual Psychology. – New York: Harcourt, Brace & World, 1927.
11. Hock, R. R. Forty Studies That Changed Psychology: Explorations into the History of Psychological Research. – Pearson, 2015.
12. Aronson, E. The Social Animal. – Worth Publishers, 2011. (Розділ «Conformity» детально аналізує експерименти Аша та їхні наслідки).
13. Asch, S. E. Opinions and Social Pressure. // Scientific American, 193(5), 1955, pp. 31–35. (Оригінальна, коротка та доступна стаття автора про свій експеримент).
14. Berk, L. E. Development Through the Lifespan. – Pearson, 2017.
15. Feist, J., Feist, G. J., & Roberts, T. Theories of Personality. – McGraw-Hill Education, 2017.
16. Frankl, V. E. Man's Search for Meaning. – Boston: Beacon Press, 1959.
17. Freud, A. The Ego and the Mechanisms of Defence. – London: Hogarth Press and Institute of Psycho-Analysis, 1937.
18. Freud, A. The Ego and the Mechanisms of Defence. – London: Hogarth Press and Institute of Psycho-Analysis, 1937. (Першоджерело теорії захисних механізмів).
19. Fromm, E. Escape from Freedom. – New York: Farrar & Rinehart, 1941.
20. Goffman, E. The Presentation of Self in Everyday Life. – Anchor Books, 1959.
21. Horney, K. Our Inner Conflicts: A Constructive Theory of Neurosis. – New York: W. W. Norton, 1945.
22. Jung, C. G. Psychological Types. – Princeton, NJ: Princeton University Press, 1971.
23. Leary, M. R., & Kowalski, R. M. Impression management: A literature review and two-component model. // Psychological Bulletin, 107(1), 1990, pp. 34–47.
24. Maslow, A. H. Motivation and Personality. – New York: Harper & Row, 1970.
25. Piaget, J. The Language and Thought of the Child. – London: Routledge & Kegan Paul, 1959.
26. Piaget, J., & Inhelder, B. The Child's Conception of Space. – New York: W. W. Norton & Company, 1967. Plomin, R., DeFries, J. C., Knopik, V. S., & Neiderhiser, J. M. Behavioral Genetics. – Worth Publishers, 2016.
27. Rogers, C. R. On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy. – Boston: Houghton Mifflin, 1961.
28. Ryckman, R. M. Theories of Personality. – Belmont, CA: Thomson/Wadsworth, 2008.

29. Saint-Exupéry, A. de. *The Little Prince*. (Будь-яке англomовне або українське видання).
30. Schultz, D. P., & Schultz, S. E. *Theories of Personality*. – Wadsworth, Cengage Learning, 2013.
31. Skinner, B. F. *Science and Human Behavior*. – New York: Macmillan, 1953.

Інформаційні ресурси:

32. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (nbuv.gov.ua): Доступ до українських наукових журналів та авторефератів.
33. Наукові статті з баз даних (Scopus, Web of Science) за ключовими словами «temperament», «five-factor model», «personality assessment».
34. Тематичні статті з наукових журналів (наприклад, «Психологія і суспільство», «Journal of Personality and Social Psychology»), які відповідають обраній темі есе.
35. American Psychological Association. *Publication Manual of the American Psychological Association* (7th ed.). – 2020. (Для оформлення цитувань та списку літератури в есе).
36. Coursera, edX: Онлайн-курси з психології від провідних світових університетів.
37. Google Scholar (scholar.google.com): Пошук наукових статей та книг.
38. PsycARTICLES, PsycINFO, Scopus, Web of Science: Провідні міжнародні бази даних наукових публікацій.